

ROTTERDAM VAKMANSTAD

FACTSHEET ONDERZOEKSRESULTATEN 2017-2019

Duurzaam en gezond onderwijs in de aanvullende lesuren onder schooltijd? Dat verzorgt Rotterdam Vakmanstad met Doen-denken: een samenhangend programma van vijf wekelijkse lessen voor alle groepen van verschillende basisscholen in Rotterdam.

STICHTING DE VERRE BERGEN

ONDERWIJS
THEMA

DOELGROEP
Groep 1-8

LEER- EN LEEFSTIJL
DOEL

LOCATIE
ROTTERDAM

EVALUATIE DOEN-DENKEN

Stichting De Verre Bergen (SDVB) ondersteunt Rotterdam Vakmanstad zowel financieel als met raad en daad. SDVB wil daarom weten of het Vakmanstadprogramma Doen-denken resultaten boekt op de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen. Om die reden vond op vier basisscholen onderzoek plaats (2017-2019), uitgevoerd door het Kohnstamm Instituut. Deze factsheet reflecteert op de voornaamste kwantitatieve uitkomsten van het onderzoek.

Hieruit blijkt dat het programma kansrijk is voor de doelgroep waar het programma met name voor is bedoeld: kinderen met een niet-westerse achtergrond en uit milieus met een lagere sociaal-economische status. Tevens licht deze factsheet de elementen van het programma en enkele kwalitatieve resultaten van het onderzoek uit.

INTRODUCTIE PROGRAMMA

Vakmanstad draagt eraan bij dat leerlingen opgroeien als fysiek evenwichtige, sociaal weerbare en mentaal veerkrachtige personen. Het programma Doen-denken van Rotterdam Vakmanstad is een aanvullend lesprogramma voor de basisschool dat bestaat uit vijf leerlijnen: judo/aikido, koken, natuur, techniek en filosofie. Het doel van het programma is om een positieve bijdrage te leveren aan de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen, met een focus op mediawijsheid, ecowijsheid en welbevinden. Het programma bestrijkt groep 1 tot en met groep 8 en elke leerlijn wordt gedurende het volledige schooljaar een lesuur per week aangeboden.

KERNCIJFERS

BEREIK	2018-2019	2019-2020	2020-2021	
	2	4	6	Scholen
	516	765	875	Leerlingen
	4.234	4.840	5.400	Lessen

5 LEERLIJNEN

(met minstens veertig uitgewerkte lessen per groep)

SPORT: JUDO/AIKIDO
Doorzetten en ontspannen

GEZOND: KOKEN
Bereiden en eten

GROEN: TUIN EN NATUUR
Kweken en onderhouden

TECHNIEK
Maken en ontwerpen

DENKEN: FILOSOFIE
Beschouwen en bespreken

De leerlijnen worden continu geëvalueerd en bijgesteld.

3 OVERKOEPELENDE DOELEN

Mediawijsheid:
Adequaat leren omgaan met technologie, beeld en media.

Ecowijsheid:
Leren verzorgen, produceren en consumeren met inachtneming van de ecosystemen, het klimaatsysteem en sociale gelijkheid.

Sociaal-emotionele ontwikkeling:
Werken aan welbevinden.

4 KERNELEMENTEN VAN ELKE DOEN-DENKEN LES

FYSIEK EN MENTAAL
Met skills al doende naar kennis.
SOCIAAL
Continue aandacht voor sociaal-emotionele ontwikkeling.
VAKOVERSCHRIJDEND
Samenhang tussen de leerlijnen.
DUURZAAMHEID
Goed zorgen voor jezelf, de ander en de wereld.

juli 2020

PARTNERS: BOOR, RVKO, SKVR, Nationaal Programma Rotterdam Zuid, Gemeente Rotterdam, Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO)

Foto: Marwan Magroun

OUDERBETROKKENHEID

Met speciaal ontworpen thuisles-materiaal, de conversatiestarters, gaan leerlingen thuis in gesprek over de lesonderwerpen.

Op school worden activiteiten voor ouders en verzorgers georganiseerd, in de les en daarbuiten.

Ouders en verzorgers worden zoveel mogelijk geïnformeerd, via online- en offlinekanalen.

COLOFON

Programma Doen-denken:
Stichting Vakmanstad, Rotterdam

Ondersteuning:
Stichting De Verre Bergen, Rotterdam.
De Verre Bergen is een filantropische instelling die gedurfde ideeën voor maatschappelijke groei in Rotterdam ondersteunt.

Onderzoek:
Kohnstamm Instituut

Tekst:
Stichting De Verre Bergen

Vormgeving:
Studio Mosgroen

© 2020, Stichting De Verre Bergen

VERVOLG: INTRODUCTIE PROGRAMMA

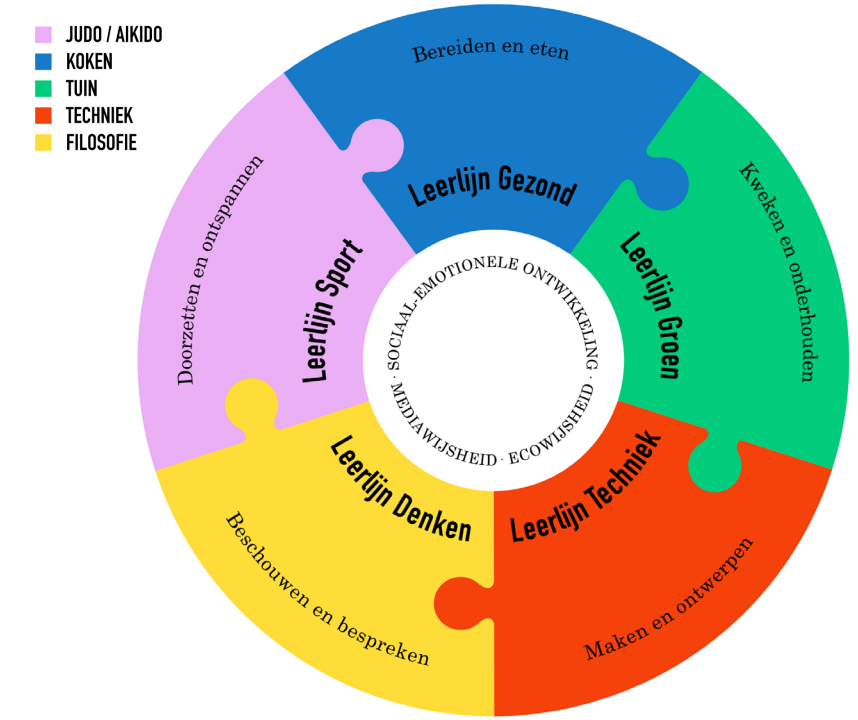
De leerlijnen houden verband met elkaar. Van judo en aikido krijgen kinderen energie en honger. Samen eten begint met het zelf leren verbouwen van voedsel. Vervolgens leren de kinderen met de juiste instrumenten maaltijden bereiden. Met nieuwe energie kunnen ze opdrachten en werkjes maken. Daarna gaan ze met elkaar in gesprek over voedsel, klimaat en allerlei zaken die op en rondom school spelen. Dit noemt Vakmanstad de eco-sociale cirkel. Zo doen leerlingen al jong ervaring op met een gezonde en duurzame leer- en leefstijl.

Doen-denken wordt uitgevoerd op basisscholen in Rotterdam Zuid die liggen in de 'focuswijken' van het Nationaal Programma Rotterdam Zuid. In deze wijken bieden scholen wekelijks tien uur leertijduitbreiding aan. Rotterdam Vakmanstad vult met haar lessen een deel van deze uren in met een samenhangend programma voor alle veertig lesweken per groep per jaar.

EERDER ONDERZOEK: LESSONS LEARNED

Als lerende organisatie verbetert Vakmanstad het programma continu. Onderzoek is hiervoor van groot belang. Uit eerder onderzoek, tussen 2012 en 2013 uitgevoerd door het Verwey-Jonker Instituut in opdracht van Stichting De Verre Bergen, kwam naar voren dat Vakmanstad vooral moest inzetten op de verbetering van de kwaliteit van de uitvoering. Samenvattend waren de belangrijkste leerpunten dat Vakmanstad nog een weg te gaan had als het ging om leerlingbetrokkenheid, schoolbetrokkenheid en ouderbetrokkenheid. Vakmanstad heeft deze raad ter harte genomen. Het Kohnstamm Instituut bevestigt in het onderzoek dat deze lessen geïmplementeerd zijn.

ROTTERDAM VAKMANSTAD

OVERZICHT AANPAK LESSONS LEARNED

Advies Verwey-Jonker Instituut	Aanpak Vakmanstad
Leerlingbetrokkenheid	• De lessen zijn betekenisvol en betrekken de wereld buiten school erbij. • De leerlingen hebben eigen inbreng in de les. • De vakdocenten worden opgeleid en getraind en zijn langdurig betrokken.
Ouderbetrokkenheid	• Materialen en events voor ouders zijn onderdeel van het programma. • Ouders krijgen op verschillende manieren informatie aangeboden over het programma Doen-denken.
Schoolbetrokkenheid	• Er is een coördinator per school. • De deelnemende scholen nemen Doen-denken op in hun jaarlijkse schoolplan. • Er is periodiek directie-overleg. • De vakdocenten doen mee met trainingen en vergaderingen van de school.

INTRODUCTIE ONDERZOEK KOHNSTAMM INSTITUUT

Het Kohnstamm Instituut, gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam, heeft in de periode 2017-2019 onderzoek uitgevoerd. Het onderzoek werd gedaan op twee basisscholen waar het programma Doen-denken wordt uitgevoerd, hier de programmascholen genoemd. Ter controle werden twee vergelijkbare basisscholen onderzocht waar het programma Doen-denken niet wordt uitgevoerd, noch een programma dat er sterk op lijkt. Het onderzoek besloeg twee schooljaren, 2017/2018 en 2018/2019.

In elk van de schooljaren werden drie metingen uitgevoerd aan de hand waarvan de sociaal-emotionele ontwikkeling van alle leerlingen in groep 1 tot en met 8 in beeld is gebracht. Op elk meetmoment vulde de groepsleerkracht voor alle leerlingen in de groep een lijst in met vragen over de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerling. De leerlingen in de groepen 5 tot en met 8 vulden daarnaast in de klas een beknopte vragenlijst over zichzelf in, onder leiding van de groepsleerkracht.

Naast de verkregen gegevens via leerlingprofielen en leerlingvragenlijsten over de ontwikkeling van leerlingen werd via open bevraging kwalitatieve informatie verzameld over hoe leerlingen het aanbod beleefden en wat ze ervan leerden. Leerlingen uit de groepen 7 en 8 kregen ook een vraag over de invloed die het programma (mogelijk) heeft op de keuze van een vervolgopleiding.

Ook op de controlescholen vonden jaarlijks drie metingen plaats van de sociaal-emotionele ontwikkeling van alle leerlingen in groep 1 tot en met 8. De metingen zijn gelijktijdig met de metingen op de programmascholen uitgevoerd.

Vakmanstad stelt zeven sociaal-emotionele ontwikkelingspunten centraal in alle vijf de vakken van Doen-denken: omgang met elkaar, communicatie, conflicthantering, samenwerken, zelfvertrouwen, zelfwaardering en motivatie. Deze zeven ontwikkelingspunten heeft Kohnstamm voor de meetbaarheid omgezet in veertien variabelen.

RESULTATEN KWALITATIEF ONDERZOEK

Methodologische bevindingen

- Het lesklimaat op de controlescholen was goed vergelijkbaar met dat van de programmascholen.

- Er waren verschillen waar te nemen tussen de twee programmascholen. De kwaliteit van uitvoering was, in ieder geval bij aanvang van het onderzoek, hoger op één school.

- In observaties van de Vakmanstadlessen is gekeken naar drie elementen:
  - Emotionele kwaliteit: een goede sfeer creëren, sensitief reageren en onderlinge relaties bevorderen.
  - Gedragsregulering: het creëren van voorwaarden voor leren, bijvoorbeeld verkeerd gedrag reguleren en beschikbare tijd benutten voor leren.
  - Educatieve ondersteuning: het faciliteren van ondersteuning bij het leren en het geven van feedback.

Kwalitatieve resultaten

- De groepsleerkrachten behaalden vergelijkbare resultaten op de drie elementen, dus de pedagogische en didactische kwaliteit van de vakdocenten scoort gelijk aan die van de groepsleerkrachten.

- De observaties gaven aan dat de emotionele kwaliteit en de gedragsregulering van de Vakmanstadlessen op orde waren.

- De educatieve ondersteuning scoort gelijk aan die op de programmascholen. Zowel binnen Doen-denken als op de programmascholen is nog ruimte voor verbetering. Wat betreft Doen-denk geldt dit met name voor judo, tuin en koken.

  - Dit kan overigens (deels) het resultaat zijn van het gegeven dat deze lessen niet frontaal klassikaal van aard zijn. Het gebruikte meetinstrumentarium gaat uit van klassikale lessen.

- Ouderbetrokkenheid: Leerlingen en ouders zijn positief over Vakmanstad. Leerlingen vinden de lessen leuk en leerzaam. Zij praten er ook over met hun ouders. De ouders spreken zich ook positief uit over Vakmanstad: 98 procent van alle ouders (63 van de 64) vindt het goed voor hun kinderen dat ze Vakmanstadlessen krijgen. Slechts 10 procent van de ouders spreekt niet met hun kind over de lessen van Doen-denken.

- Transfer naar reguliere lessen: De onderzoekers hebben transfer geconstateerd van de Vakmanstad lessen naar de reguliere lessen. Hiermee wordt bedoeld dat de ervaringen opgedaan in de Vakmanstadlessen relevant zijn voor de reguliere lessen.

  - Koken stelt kinderen in staat het wegen uit de rekenles toe te passen in de praktijk.

  - Rekenen en taal komen ook terug bij techniek, tuin en filosofie.

  - Judo/aikido en filosofie helpen leerlingen tijdens de reguliere vakken en tijdens toetsen vooral om rustig te blijven of tot rust te komen.

- De oordelen over Doen-denken zijn positief.
  - Leerlingen zeer positief, betrokkenheid hoog.
  - Groepsleerkrachten tamelijk positief.
  - Directies zeer positief.

LEERKRACHTEN OVER DOEN-DENKEN

Twee derde van de groepsleerkrachten ziet positieve effecten op de gebiedenvan technische vaardigheden, kennis van de wereld, motorische vaardigheden en creatieve vaardigheden.

Uit eigen beweging noemen leerkrachten ook ‘de woordenschat’, ‘elkaar helpen’ en ‘leerlingen zijn enthousiast over de lessen en gaan er met plezier heen’. De keerzijde is dat leerlingen vaker onrustig zijn na een Doen-denken les. Gunstig is dat tijdens het onderzoek het aantal leerkrachten dat negatieve effecten meldt, afneemt. Op de laatste meting zijn het nog een handvol leerkrachten.

KWANTITATIEVE UITKOMSTEN OP HOOFDLIJNEN

In het algemeen geldt dat Het Kohnstamm Instituut positieve en negatieve effecten vindt. De positieve effecten ziet men met name bij de doelgroep waar het programma in het bijzonder voor bedoeld is, namelijk kinderen met een niet-westerse achtergrond en kinderen met laagopgeleide ouders. Als de onderzoekers de plussen en de minnen tegen elkaar wegstrepen, dan concludeert het Kohnstamm instituut dat er aanknopingspunten zijn voor positieve resultaten van het programma. Dit geldt met name voor drie van de veertien onderzochte sociaal-emotionele vaardigheden: Inzet, taakmotivatie, en omgaan met verschillen. Samen met de positieve indicaties uit de interviews en de vragenlijsten, het kwalitatieve gedeelte van het onderzoek, is dit ook reden om aan te nemen dat Doen-denken nog meer positieve impact kan hebben als verder gewerkt wordt aan de inbedding van het programma in de scholen.

SPEERPUNTEN 2020-2021: INBEDDING

Informatie
Vergroten van de bekendheid met het programma bij groepsleerkrachten

Transfer
De Vakmanstadlessen en reguliere lessen verder op lesinhoud op elkaar afstemmen

Leerlijnen
Meer aandacht voor de educatieve ondersteuning

Portfolio
Verder werken aan de mogelijkheden van leerlingen om periodiek te reflecteren op de stof